

▲ Rechter Edzard van Weringh: "Er worden fouten gemaakt door rechters. Dat is zo. Maar moet dan meteen het gezag ter discussie staan?" Foto's: Reyer Boxem

'Het publiek wordt bespeeld'

Wie in Groningen een misdaad pleegt of daarvan wordt verdacht, loopt het risico met strafrechter Edzard van Weringh (44) te maken te krijgen. Van Weringh is geen rechter van de kletsverhalen. Hij kan een verdachte als dat nodig is, geruststellen, maar hij kan ook bikkelhard zijn. Het gezag van rechters is niet vanzelfsprekend meer. Klopt, zegt hij. Om dan de vraag op te werpen: "Is dat een probleem van de rechter of van de maatschappij?"

Door Rob Zijlstra

De verdachte - verdacht van oplichting - is niet van plan op de zitting veel te gaan zeggen. Of hij het heeft gedaan, vraagt rechter Van Weringh terwijl hij de man die voor hem in het verdachtenbankje zit indringend aankijkt.

De verdachte mompelt wat, zegt eerst 'weet niet' en dan 'een beetje', dat het een beetje klopt.

Van Weringh, met verontwaardigde stem: "Kom nou, je was er toch zelf bij."

Als de verdachte even later wel wat zegt, bijt Van Weringh hem toe: "U wordt verdacht van oplichting. Dan is het niet gunstig dat u ook aan ons kletsverhalen gaat verkopen."

Typisch Edzard van Weringh.

De 18-jarige verdachte die nog thuis woont, maar niet wil deugen en stennis schopte toen het opgediende eten hem niet beviel, krijgt te horen: "Als je je benen bij je ouders onder de tafel steekt, dan eet je wat de pot schaft. Je bent toch geen klein kind?"

Tegen de 72-jarige verdachte die geëmotioneerd vertelt hoe eenzaam hij was, bitst Van Weringh: "Ga hier nou niet het slachtoffer zitten uithangen. Beseft u wel hoe eenzaam uw kleinkind zich moeten hebben gevoeld met de penis van opa in zijn anus?"

Bikkelhard.

Een vaste bezoeker van strafzaken in de rechtbank van Groningen zegt over hem: "Deze rechter laat zich in ieder geval niets wijsmaken en dat geeft de burger moed."

Advocaten zijn niet altijd gecharmeerd van de directe stijl van Edzard van Weringh.

Ze prijzen zijn enorme dossierkennis.

Wanneer de eigenaren van het Groninger rook- en voetbalcafé De Kachel vertellen dat hun omzet sterk is gedaald sinds de asbakken van tafel zijn, plaatst hij kritische kanttekeningen. Vraagt: "Kan het ook zijn dat de prestaties van FC Groningen meer van invloed zijn op jullie omzet dan het rookverbod?" Als de rechtbank twee weken later uitspraak doet in het eerste rookproces van Nederland en de eigenaren van De Kachel schuldig worden verklaard aan het overtreden van het rookverbod, klinkt vanaf de publieke tribune boegeroep en wordt hier en daar een middelvinger opgestoken.

Edzard van Weringh: "Het is zo. Er wordt aan ons gezag geknabbeld. Maar zo erg als sommigen willen doen geloven, is het ook weer niet. In de rechtszaal merk ik er bijvoorbeeld weinig van. Het hoort er ook een beetje bij. Zoals de files op de wegen en de vertragingen op het spoor als de herfstbladeren vallen."

Onmiskienbaar is dat de dwalingen in de Schiedammer Parkmoord, de zaak rond Lucia de Berk en recent het Wilders-proces het aanzien van rechters geen goed hebben gedaan. Hoogleraar Mirko Noordgraaf zei tijdens een lezing over het 'tanende gezag van de toga' dat het Wilders-proces niet alleen over de verdachte gaat, maar ook over de status van de rechter.

Van Weringh: "Het is voor een groot deel beeldvorming. De pers holt achter incidenten aan en vindt er van alles van. Dat is heel bepalend. In programma's als *De Wereld Draait Door* en *Pauw en Witteman* zitten opiniërende figuren elkaar gewoon na te papegaaien. Dan zeggen ze dat er in het Wilders-proces fout op fout is gestapeld. Maar dat is onzin, gewoon onzin. Het is klets. Die Amsterdamse rechters hebben heel behoorlijk werk geleverd. Blunders? Ik zou zeggen, integendeel."

"Neem zo'n opmerking van een van de rechters die zei begrip te hebben voor de vrouw die de zaal wilde verlaten omdat ze de film *Fitna* niet wilde zien. Mag dat? De wetgever heeft bepaald dat de positie van slachtoffers moet worden versterkt. Die opmerking was een gevoelsreflectie van die rechter. Daar is niks mis mee. De wetgever wil ook dat de rechter dat doet."

Het zou getuigen van vooringenomenheid.

"Onzin. Ik permitteer mij tijdens zittingen heel veel. Dat heet dan dat je een goed gesprek met een verdachte had. Tegenwoordig zijn het 'onhandige opmerkingen'. Maar het is vaste rechtspraak dat wij rechters tijdens de zitting alles aan de orde moeten stellen wat van belang is. Wij moeten met een verdachte in gesprek komen, alles bespreekbaar maken. Ik zeg wel eens rare dingen. Maar dat doe ik niet omdat ik partijdig ben of al een standpunt heb ingenomen. In een gesprek met een verdachte probeer ik wel de onzin weg te harken."

"Over de zaak Schiedam is gezegd dat rechters onvoldoende kritisch zijn geweest. Maar als rechters aan Geert Wilders een paar kritische vragen willen stellen, wordt dat uitgelegd als vooringenomenheid. Flauwekul. Je mag toch potverdorie kritisch zijn? Sterker nog, wij moeten dat zijn."

Advocaat Bram Moszkowicz ziet dat anders.

"Er worden fouten gemaakt door rechters. Dat is zo. Maar

moet dan meteen het gezag ter discussie staan? Is dat terecht? Ik vind van niet. Moszkowicz krijgt in de rechtszaal veel tijd om zijn punten te maken. En 's avonds doet hij dat nog eens over op de televisie. Hij krijgt een podium, aangeboden door journalisten die vervolgens verzuimen kritische vragen te stellen. Dat vind ik een veel grotere fout."

"Wat ik echt kwalijk vind, is dat Wilders, een volksvertegenwoordiger, roept 'ik krijg een politiek proces'. Het publiek wordt bespeeld. Daar wordt een podium voor geboden, in plaats van dat journalisten het publiek informeren over de onzin ervan. Het besluit van de eerste wrakingskamer was volgens Wilders zelfs Noord-Korea onwaardig, de tweede wrakingskamer kreeg van hem een compliment. De ene gelijk, de andere ongelijk, dat getuigt van een ongelooflijke kinderachtigheid."

De kritiek op rechters is niet terecht.

"Ik wil het balletje niet helemaal wegspeelen bij de rechterlijke macht. Maar we praten wel over staatsinrichting en dat is niet iets van soundbytes. Het gaat om principiële keuzes. In een democratische rechtsstaat is de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de rechter erg belangrijk. Het Europese Hof en de Hoge Raad zeggen dat je pas aan die onpartijdigheid mag twijfelen bij zwaarwegende omstandigheden. Het gaat dan om uitzonderlijke gevallen. Je mag het grote goed van een onafhankelijke rechterlijke macht niet te grabbel gooien als je je zijn niet krijgt of als iemand jou een paar kritische vragen stelt. Ik vind dat er veel mis is met de beeldvorming over de rechterlijke macht. De pers heeft daar een eigen verantwoordelijkheid. Als journalisten bijdragen aan onjuiste beeldvorming, dragen zij verantwoordelijkheid voor het afnemende gezag van de rechter."

Ten onrechte wordt van het strafrecht verwacht dat het problemen oplost. Maar daar is het strafrecht niet voor be-

doeld. Strafrecht is normbevestiging. Wist je overigens dat tachtig procent van de mensen die met ons te maken krijgt, tevreden is? Dan gaat het om politie, justitie, om verdachten. Lucia de Berk is wellicht een grote fout geweest, misschien een blunder, maar het was een incident. Ik voorspel dat dit ook niet de laatste keer zal zijn geweest. Er zullen altijd blunders worden gemaakt. Er komt weer een Lucia de B."

Rechters treden nauwelijks naar buiten.

"Klopt en dat is niet altijd goed. We zijn voor de buitenwereld te onzichtbaar. De Raad voor de Rechtspraak (de spreekbuis voor de rechterlijke macht - rz) is momenteel de zwigende partij. De raad staat op dit moment niet met de poten in de blubber en dat vind ik teleurstellend. Hij moet veel meer van zich laten horen. Zeker nu, nu onze onpartijdigheid te grabbel wordt gegooid door leden van de Tweede Kamer. De raad hoort in de bres te springen, hij hoort ook bij Pauw en Witteman aan te schuiven en niet alleen met deftige verhalen."

Het is vooral de beeldvorming die niet deugt.

"Nee. De kwaliteit van de rechtspraak staat zeker onder druk. De werkdruk is hoog. Wij worden gefinancierd op productie, op de vonnissen die we schrijven. En de productie die we moeten halen, wordt te hoog begroot. Wij kunnen op dit moment niet waarmaken wat van ons wordt verlangd. Ik zit vaak op zondag te werken, dan zit ik thuis zaken voor te bereiden voor de volgende dag. Wij mogen geen blunders maken, maar ondertussen wordt wel van ons verwacht dat we als een soort vrijwilliger veel meer uren draaien. Maar er moet worden bezuinigd. Wanneer wij er een paar miljoen euro aan gemeenschapsgeld bij krijgen, is er minder geld voor de verzorgingshuizen. Dus of oma niet meer onder de douche of ik op zondag aan het werk. Dan kies ik voor dat laatste. Rechters zijn brave burgers. Als de ambtenaren gaan staken, dan werken wij door. Wij doen ook geen petjes op. Misschien moeten we dat maar eens doen."

Ondertussen bestaan er wel plannen om de vrijheid van rechters in te beperken. Het kabinet wil bijvoorbeeld minimumstraffen invoeren.

"De discussie over het invoeren van minimumstraffen is waan-van-de-dag-praat. Bij hogere straffen moeten er meer gevangenisstraffen worden gebouwd. En dat betekent opnieuw minder geld voor de zorg. Betekent dat we oma op den duur op bed moeten vastbinden. Uiteindelijk krijgt een land de wetten die het verdient. Het is aan ons rechters om te zeggen, tot hier en niet verder, aan dit feest doe ik niet meer mee. Er wordt in Den Haag van alles bedacht, maar ik waag te betwijfelen of er over alles even goed wordt nagedacht. Op de dag dat ik zes jaar celstraf moet opleggen aan een recidiverende fietsendief, stop ik er mee."

Je zult vandaag de dag strafrechter zijn.

"Toen ik rechten studeerde dacht ik, ik zal wel advocaat worden. Ik was geen cum laude-student. Dat was mijn beeld bij de rechterlijke macht. Toch ben ik rechter geworden. En nu behoor ik tot de gevestigde orde. En het doet mij wel wat nu wij in de vuurlinie liggen. Ik zal altijd bestrijden dat wij partijdig zijn. Op zondag fiets ik met een vriend door de bossen en dan zal ik graag uitleggen hoe het echt zit met onze onafhankelijkheid. Op feestjes zeg ik liever niet dat ik rechter ben. Dan zeg ik dat ik ambtenaar ben. Vroeger was dat een soort schroom die in mij zat. Nu lijkt het soms alsof je je ervoor moet verantwoorden. Ondanks alles: ik vind het prachtig werk."

"Alle gezagsdragers hebben momenteel last van dat tanende gezag. Dat is niet een specifiek probleem van de individuele rechter, maar veel meer van de huidige maatschappij. Het komt uiteindelijk ook op het bord van de maatschappij terecht. Waar wil je normen en recht handhaven als je het belangrijkste instituut dat je daarvoor hebt, de rechterlijke macht, hebt afgebroken? Het is een slinger in de tijd. Ik kan de ontwikkelingen ook niet helemaal overzien. Misschien is het wel zo dat wij rechters, om het gezag te behouden, ons nog verder moeten terugtrekken in die ivoren toren. Wat wij rechters in ieder geval niet moeten doen, is meegaan in de waan van de dag."

